

Sprawozdania z zebrań miesięcznych P. Z. E. 1924.

[Comptes-rendus de séances mensuelles de la Soc. Pol. des Ent. du 1924.]

VI. 1 września.

Dr. Świątkiewicz: Komunikat z wycieczek lepidopterologicznych do Zaleszczyk;

Kinel demonstruje nowy dla fauny Polski gatunek stonki z Kasowej Góry koło Bursztyna;

Romaniszyn pokazuje fotografię gąsienicy *Deilephila euphorbiae*, która prócz normalnego wyrostka nieparzystego na 11 segmencie posiada 2 nadliczbowe, podobne wyrostki na 10 segmencie, symetrycznie ułożone,

VII. 6 października.

Dr. Świątkiewicz: Nowe dla Polski formy motyli.

Kaucki: Motyle t. z. większe nowe dla Małopolski (odcz. Romaniszyn);

Kinel: Krajowe formy rodzaju *Niphetodes* Mill.

Na temże posiedzeniu przewodniczący zawiadamia, że III. Walne Zgromadzenie P. Z. E. odbędzie się d. 5 stycznia 1925 r. o godz. 18 w Muzeum im. Dzieduszyckich z następnym porządkiem:

1. Odczytanie protokołu II. Waln. Zgromadzenia;
2. Sprawozdanie Zarządu z działalności w r. 1924;
3. Sprawozdanie kasowe;
4. Orzeczenie Komisji Rewizyjnej i wnioski tejże;
5. Część referatowa;
6. Wybór Zarządu i Komisji Rewizyjnej na r. 1925;
7. Uchwalenie wysokości wkładki członkowskiej na r. 1925;
8. Wnioski zgłoszone (na 2 tygodnie przed W. Zgr.)

 Referaty.

N. N. Bogdanow-Kat'kow. — *Russkaja literatura po prikladnoj entomologii* (Priemuszczestwiennno sielskochozajstwiennaja) Wydawnictwo państwowe. Leningrad. 1924. 224 str. w 2 tys. egzempl.

Niedawno wyszła z druku pod powyższym tytułem książka N. N. Bogdanowa-Kat'kowa, Pełnomocnika „Ozra” (Oddział

Ochrony Roślin) Narodow. Komisarjatu Rolnictwa w Petersburgu (Leningrodzie). Owo dzieło winno zainteresować nie tylko rosyjskich entomologów lecz i specjalistów krajów pogranicznych z Rosją, ponieważ zawiera wykaz prac, dotyczących owadów szkodliwych w Rosji, gdzie stosowana entomologia po P. A. Stannach Zjednoczonych jest najpraktyczniej i w największej mierze uprawiana. Przytem bardzo dużo gatunków owadów szkodliwych ma zasięg i na zachód, a więc w pierwszym rzędzie interesują one Polskę.

Po krótkim wstępie (I—XVII str.) następuje wykaz autorów (1—108 str.) ułożony w porządku alfabetycznym, oraz tytuły ich prac, miejsce, oraz nazwa pisma i rok druku. Poza tem podany spis artykułów anonimowych lub napisanych pod pseudonimem, dotyczących owadów szkodliwych, zamieszczonych w różnych pismach (str. 108—200); nareszcie wymieniono spis pism i używane przez autora skróty pism (551 pism; str. 201—224) w których były zamieszczone wymienione przez autora prace entomologiczne.

Autor N. N. Bogdanow-Kat'kow w przedmowie wymienia źródła bibliograficzne, z jakich korzystał, nadmienia, iż omawiana bibliografia rosyjskiej entomologii zabrała mu sześć lat żmudnej pracy i pomimo to, jak autor sam przyznaje podany przez niego spis prac posiada duże luki. Autor głównie starał się równomiernie i wyczerpująco podać spis prac z dziedziny gospodarczej entomologii; poza tem lasowej, na trzecim planie stoi literatura dotycząca jedwabnictwa i pszczelnictwa. Kiedy spis już był ułożony przez autora, zwrócił się on z listami do entomologów z prośbą o przysłanie spisów przez nich wydanych prac. Na 300 listów autor otrzymał tylko 18 odpowiedzi... Nie zrażając się tem, Bogdanow-Kat'kow powtórnie rozesłał już same spisy ich prac z prośbą o poprawienie i uzupełnienie. Na to otrzymał tylko około 20 odpowiedzi. Wówczas autor zwrócił się do swych kolegów po raz trzeci i wysłał każdemu z nich korektę jego prac, tym razem próba autora miała większe powodzenie, chociaż w większości wypadków odpowiedzi przyszły zapóźno, kiedy odpowiednie arkusze druku były gotowe.

Owe dopełnienia autor zamierza zamieścić w drugim tomie swej pracy i dać systematyczny wykaz owadów z nazwami łacińskimi i odpowiednimi cytatami.

Autor przytacza od roku 1767 po 1922 r. — 1646 autorów, którzy pisali w dziedzinie entomologii stosowanej i wlicza 5671 prac. Największa ilość prac wyszła w r. 1914 (685). Co do miast największa ilość wydana w Petersburgu (103) i w Petrogradzie (531), w Moskwie 570; Kijowie 388; Odesie 343; Tyflisie 223; Symferopolu 143.

Z polskich miast wymienione: Warszawa 30; Wilno 1; Nowo-Aleksandrja (Puławy) 2; Kraków 1; Piotrków 2 i Suwałki 4.

Autorowie z maksymalną ilością prac wskazani w następującym porządku: Porczyński J. A. — 187; prof. Mokrzecki Z. A. — 146¹⁾; prof. Lindeman K. E. — 136; Szrejner J. T. — 114; Krasilszczyk J. M. — 166; prof. Chołodkowski N. A. — 92; Wasiljew E. M. — 79; Szewyrew J. A. — 74; prof. Bogdanow-Kat'kow N. N. — 73; prof. Pospiełow W. P. — 71 i t. d.

Polskie prace entomologiczne zostały, samo przez się zrozumiałe, nie uwzględnione, a nawet prace rosyjskie, pochodzące z terytorjum ziem polskich nie wszystkie zostały ujęte, wskutek zrozumiałych trudności terytorjalnych i innych. Również dla tychże powodów są usterki w wyliczeniu prac entomologicznych dotyczących Rosji, a zamieszczonych w pismach zagranicznych. Pomimo to dzieło prof. Bogdanowa-Kat'kowa jest to wielce cenna i ciekawa dla entomologa praca, szczególnie jak zaznaczyłem dla państw ościennych z Rosją.

Byłoby pożądanem, gdyby i nasz „Polski Zw. Ent.“ zabrał się do podobnej pracy i do zestawienia polskiej entomologicznej literatury.

Prof. Z. Mokrzecki.

Dr. Kazimierz Simm. *Entomologja.* Część I. Entomologja ogólna. Morfologja, anatomja, biologja, zwalczanie szkodników, zbiory entomologiczne. Z 151 rycinami w tekście. 8°. Cieszyn. Nakł. księg. „Kresy“, 1924.

¹⁾ Wskutek warunków wojną i rewolucją wywołanych Krym, gdzie ja pracowałem, pozostawał odcięty od Petrogradu, poza tem wyjazd mój zagranicę spowodował to, iż druki moje nie dochodziły do Petrogradu i wskutek tego nie zostały wymienione. Liczba prac moich sięga nie mniej 242, z których kilkanaście prac botanicznych, oraz dotyczących się innych działów wiedzy (sadownictwa, agronomji, leśnictwa i archeologii).

Jest to podręcznik przeznaczony dla młodzieży studyjacej nauki biologiczne w uniwersytetach, oraz dla nauczycieli przyrody, rolników, leśników i ogrodników. Składa się z przedmowy (str. 5—7), treści (8—10), wstępu (11—17), morfologii ogólnej (19—48), anatomji i histologii (49—155), rozdziału o rozrodzie i rozwoju (156—185), o stosunkach owadów do otoczenia (186—201), o metodach zwalczania szkodników (202—220), filogenji owadów (221—225), rozdziału o zbiorach entomologicznych (226—253) i ze skorowidza abecadłowego (254—256).

Życząc podręcznikowi, żeby spełnił zadanie, które mu Autor wytknął, t. j. żeby dał potrzebne pouczenie tym, którzy z niego mają korzystać, sądzę zarazem, że dojdzie on do rąk entomologów specjalistów, którzy zaglądną nieraz do niego dla poradzenia się zwłaszcza w kwestjach mianownictwa. W tym kierunku pochytuję Autorowi za zasługę to, że nie zrywając z tradycją poszedł o ile możności za mianownictwem, które znajdujemy u Nowickiego. Są pewne ulepszenia, np. ograniczenie nazwy gąsienic jedynie do larw motyli i do zbliżonych larw pewnych błonkoskrzydłych. To jest całkiem słuszne. Z drugiej strony gdzieśgdzie, gdzie trzeba było może zerwać z tradycją, Autor tego nie uczynił. Tak np. nazwy polskie dla *epi-* i *hypopharynx* przeszły od Nowickiego do tego podręcznika a naszym zdaniem lepiej je pozostawić w brzmieniu greckim, niż polszczyć tak, jakby tak nazwane części już nie należały do pyszczka a to tembardziej, że nazwy: „nadgębie“ i „podgębie“ są potrzebne dla oznaczenia innych części ciała. *Clypeus* czyli *epistom* wolelibyśmy nazywać nadgębkiem, nadustkiem i t. p. niż płytką czołową lub t. p. Ale to jest zresztą rzecz nadająca się do dyskusji.

Z rzeczy, któreby trzeba poprawić w następnem wydaniu zwrócimy uwagę na następujące. W objaśnieniu ryc. 4 obydwa rożki i *a* i *d* są szpiczaste, *d* przy tem zapewne pierzasty, *b* nitkowaty (lepiej niż sznurkowaty). Na str. 31 wiersz 3 od dołu ma być „utwór“ a nie „otwór“. Na str. 33 nazw „*praescutum*“ ani „tarczka szyjowa“ nie używalibyśmy — wystarczy: „*pronotum*“ i „przedplecze“. *Scutellum* nazywalibyśmy tarczką. Zamiast *tergum* wolimy nazwę *notum* i odpowiednio *pronotum* i t. d., mówimy i piszemy raczej *prosternum* niż *praesternum*. Na str. 36 nogi grzebne turkucia przedstawiono błędnie, grzebną płytkę z potężnymi cierniami stanowi piszczel. Na str. 42, 189, 195 użyto

nazwy dla parazytezy czyli parazytyzmu: „pasorzytyzm“; oczywiście takich hybrydów językowych należałoby unikać. Na str. 52 mylnie przedstawiono stosunki na piersi sprzączków. Przy niektórych rycinach np. na str. 125 (ryc. 77) przydałyby się większe a przede wszystkim wyraźniejsze literki objaśniające. Na str. 128 wiersz 13 z dołu ma być „podrażnień“ a nie „wrażeń“. Str. 170 i 171: Przeobrażenie nazywa się po grecku *metabolja* a nie *metabola*; *metabola* są to istoty przeobrażające się. W objaśnieniach ryc. 125 należałoby albo wszystkie nazwy spolszczyć albo wszystkie podać po łacinie, nie zaś jedne tak a drugie inaczej. Na str. 192 podano dla owadów żyjących w ciemności barwy „jednostajnie szare“, brak natomiast wzmianki o jasnobrunatnych chrząszczach jaskiniowych. Na str. 194 podano jakoby mrówki czerpały z rurek odwłokowych mszyc słodką ciecz, tymczasem dziś wiemy, że mrówki czerpią z odbytów mszyc ten pokarm.

Str. 223. Autor wstawia w szereg przodków pterygotów jeszcze szczeciogony. Handlirsch dostatecznie, zdaje się, wykazał, że to ma za sobą mało prawdopodobieństwa. Zresztą Autor na następnej zaraz stronie podaje filogenetyczny schemat według Handlirscha, który się z przyjęciem takiego przypuszczenia klóci. W rozprawie czysto naukowej byłoby jeszcze dopuszczalne takie kombinowanie dawnej teorii *Compodei* z poglądem nowszym, zwłaszcza gdy się małą wagę przywiązuje do dokumentów kopalnych pochodzenia i gdy się sądzi, że luki w przechowaniu tychże są wielkie, w podręczniku jednak takie przedstawienie rzeczy uważamy za dydaktyczne uchybienie. Str. 238. Przy preparowaniu noga środkowa ma mieć nie tylko „stopową część“ ale i piszczel zwrócony w tył. Str. 250 i 251. Numerowanie okazów w zbiorach jest wtedy szczególnie szkodliwe, gdy brak na szpilkach okazów karteczek z najpotrzebniejszymi danymi, o które zbieraczowi chodzi, więc dla zoogeografa brak miejscowości, dla fenologa brak daty i t. d., mniej szkodliwe jest, gdy na okazie brak nazwy rodzajowej i gatunkowej, jednakże dążeniem entomologa powinno być, ażeby każdy okaz miał także karteczkę, oznaczającą rodzaj i gatunek. Gdy okaz ma tylko liczbę, wtedy skoro przypadnie katalog z nazwami, to jest rzecz do odrobienia, skoro jednak przypadnie katalog z oznaczeniami miejscowości, dat i najważniejszych zaobserwowanych danych biologicznych, wtedy strata jest już nie do powetowania i zbiór choćby najpiękniej utrzymany

traci ze swej wartości naukowej bardzo wiele, dla niektórych kierunków entomologii traci prawie całą wartość. Str. 253 wiersz 1 z góry i odpowiednio w skorowidzu ma być *Anthrenus* zamiast *Antrax*.

Mimo wyliczonych wyżej usterek, sądząc, że z podręcznika omówionego będzie mógł wiele skorzystać chcący się zaznajomić z podstawami entomologii.

J. Łomnicki.

Przegląd literatury.

W zeszycie obecnym rozpoczyna Redakcja przegląd treści czasopism, napływających do biblioteki Związku; współpracę w tym dziale przyrzekli też członkowie P. Z. E. z poza Lwowa na podstawie wydawnictw, które znajdują się w ich instytutach.

Revista de Fitopatologia. Organó del Servicio de estudio y extinción de plagas forestales. Madrid. Año I.

M. Aullo: Resena fitopatologica forestal. pag. 8—11; id.: Estudio y extinción de la *Lymantria dispar* L. „Lagarta peluda“ en Villanueva de Córdoba. pg. 45—52; id.: Cóccidos del olmo. *Gossyparia spuria* (Modeer), pg. 52—53 i 93—96. — R. G. Mercet: Los Calcididos parásitos de orugas. pag. 12—19; id.: Cóccidos de la encina. *Asterolecanium ilicicola* Targioni. (Opis pasożyta: *Aphycus asterolecanii* nov. sp.) pg. 54—61; id.: Un parásito de *Tortrix viridana* y una especie nueva de *Eustelus*; pg. 100—107. — C. Bolívar y Pieltain: Estudios sobre Calcididos de la familia de Eupélmidos. I. Sobre el gén. *Polymeria* Först. pg. 20—24; II. Especies esp. de *Calosota* Curt. pg. 62—69; III. Los *Anastatus* de Espana. pg. 114—122. — G. Marina: Estudio y extinción de la *Thaumtopoea pityocampa* Schiff. pg. 25—32; id.: Dubitando ad veritatem pervenimus. pg. 33—34. — A. Rebellón: Estudio y extinción de *Thaumtopoea pityocampa* Schiff. „Processionaria del pino“ en Cuellar (Segovia). pg. 77—79. — B. Diaz: Parásitos de *Lymantria dispar* L. *Apanteles vitripennis* Hal. pg. 80—82; id.: Parásitos de *Tortrix viridana* L. *Macrocentrus thoracicus* Nees. pg. 97—99; id.: Un bracónido parásito de insecto perfecto (*Pygostolus falcatus* Nees. w ciele *Polydrosus pilosulus* Chevr.) pg. 108—110. — G. Ceballos: Parásitos de *Zygaena occitanica* Vill. *Listrogno-*

thus hispanicus Szepl. pg. 83–90. — A. Riesgo: Inyecciones tóxicas en el arbolado, pg. 111–113.

Notulae entomologicae. Helsingfors. Vol. IV. 1924.

E. E. Green: On the males of a species of *Monophlebus* from the Philippine Islands. (Coccidae). With one plate. pg. 1–3.
 E. Bergroth: On the Isometopidae (Hem. Het.) of North America (With 4 text. figures) pg. 3–9. — W. Hellén: Übersicht der finnländischen Chalcidinen und Perilampinen (Hym.) pg. 9–14. — Th. Pleske: Etudes sur les Stratiomyinae (Diptera) de la region paléarctique. pag. 14–25. — H. Lindberg: Käferfunde aus Nuckö und Wormsö an estländischen Westküste. pg. 25–27; id.: Cicadinenfunde aus Schweden (Mit 6 Fig.) pg. 40–44. — J. D. Alfén: Beitrag zur Kenntnis einiger Bienen Finnlands. pg. 33–40. — R. Forsius: Über eine Massenzucht von *Hyponomeuta padi* L. pg. 44–46. — R. Frey: Die nordpaläarktischen Tetanocera-Arten (Dipt., Sciomyzidae), Mit 12 Figuren pg. 47–53.

Zeitschrift d. österr. Ent.-Vereines. Wien. 9 Jhrg. H. 1–10.

E. Hoffmann: Franz Hauder †. Nachruf (ze spisem prac), pg. 1–5; id.: Lepidopt. Sammelergebnisse aus Salzburg. Über *Parn. Apollo* L. u. *mnemosyne* L. sowie über *Colias palaeno* L. (Forts.) pg. 21–23, 32–33, 39–41. — P. Ronnicke: Zur *bryoniae*-Frage, pg. 5–8. — Dr. M. Kitt: *Colias edusa* F. (48 aberacyj), pg. 8–20. — L. Habanec: Interessantes Ergebnis einer Zucht von *Colias edusa* F. ab. *helice* Hb. aus d. Ei, pg. 20–21. — R. Züllich: *Lycaena optilete* Knoch var. *cyparissus* Hb. ab. *obsoleta* nov. ab. (z Grossglocknera ok. 1800 m. n. p. m.), pg. 25. — Dr. V. G. M. Schultz: Die ersten Stände von *Hydrilla Kitti* Rbl. pg. 26–29. — J. Thurner: Die Zucht von *Boarmia maculata* v. *bastelbergeri* Hirschke, pg. 30–32, 35–37; id.: Das Ei von *Caradrina alsines* Brahm. pg. 41–42. — S. Sheljushko (Kijów): Eine verkannte Noctuide (*Erastria umbrivaga* Krul.), pg. 38–39; id.: Neue *Parnassius*-Formen, pg. 56–60, 67–71. — P. Lekic: *Lycaena bellargus* ♀ ab. *flavomaculata*, pg. 42. — H. Skala: Beitrag zur Lepidopterenfauna Mährens u. öst. Schlesien (Forts.), pg. 42–44, 53, 73–75, 81–85, 93–95. — F. Gornick: Über unseren alpinen *Pieris napi*, pg. 45–49. — P. Erfurth: Zwei für Nieder-Österreich neue *Micra*-Formen, pg. 49–52. — J. F. Berger: Ludwig Schmiedinger †. Nach-

ruf, pg. 54—55. — H. Reisser: Eine neue Form von *Parnassius mnemosyne* L. pg. 60—63. — Dr. A. Binder: Lepidopterologische aus Böhmen, pg. 63—65, 71—73, 77—80. — R. Gschwandner: *Pergesa elpenor* L. ab. *scheiderbaueri*, ab. nov. pg. 87. — Dr. K. Schawerda: *Gnophos sheljushkoi* sp. nova, (zarazem *Hypoxystis mandli* spec. nova i *Aglia tau* L. ab. nova *hemitaenia*), pg. 87—90. — Dr. L. Müller: Entomologisches aus Oberösterreich, pg. 90—93.

Bulletin de la Société Entomologique Suisse. Vol. XIII. 6.

Dr. G. Jegen: Die Bedeutung d. Parasitismus, pg. 278—9. — Dr. Ch. Ferrière: Observations biologiques sur quelques termites de Ceylan, pg. 270—80. — H. Pfähler-Ziegler: Fünf Jahre Lichtfang (1916—1920) an d. Verandafenstern meiner Villa in Schaffhausen, pg. 280—2. — Dr. Reichensperger: Einige neue afrikanische Ameisen- u. Termitengäste, pg. 282—3; id.: Neue südamerikanische Histeriden als Gäste von Wanderameisen u. Termiten, 313—336. — Dr. Thomann: Das Vorkommen von *Psecadia flavitibiella* Hb. (Microlep.) in Graubünden, pg. 283—4. — E. Bugnion: Les organs buccaux de la Scolie (*Scolia bifasciata* Rossi), pg. 285—313.

Bulletin biologique (poprzednio Bulletin Scientifique) **de la France et de la Belgique.** T. 57, 1923 (Prof. R. Błędowski W. W. P.).

Ito H.: Les tubes de Malpighi de *Gnathocerus cornutus* pendant la metamorphose (z 2 tablicami). — Picard F.: L'hibernation des chenilles de *Pieris brassicae*; id.: Recherches biologiques et anatomiques sur *Melittobia acasta* Walk. (Hymenoptères chalcidiens). — Poisson R.: Accouplement, ponte et éclosion chez les Hemiptères aquatiques (z tablica). — Rabaud E.: Recherches sur la variation chromatique et l'homochromie des Arthropodes terrestres. — Thompson W. R.: Recherches sur la biologie des Diptères parasites.

Odpowiedzi Redakcji.

P. M. Isaakowa, Zawiercie. „Fejletonu entomologicznego“ drukować nie będziemy; za mało w nim materiału entomologicznego dla naszego Pisma; nadawałby się raczej do Pisma popularnego.
